

ČESKÝ ČERVENÝ KŘÍŽ

Úřad ČČK

118 04 Praha 1, Thunovská 18

Přijata Mezinárodní úmluva na ochranu osob před nuceným zmizením¹

Popírání zadržování osob či zatajování místa jejich pobytu je závažným zásahem do integrity člověka. Je proto významným skutkem v rozvoji mezinárodního práva, že na 61. Valném shromáždění OSN byla v prosinci roku 2006 přijata nová mezinárodní smlouva – ***Mezinárodní úmluva na ochranu všech osob před nuceným zmizením***. Toto přijetí bylo úspěšným završením více než dvacetiletí snah o přijetí mezinárodní úpravy chránící za všech okolností každého před nedobrovolným zmizením. Toto úsilí iniciovaly zejména různá společenství rodin v Latinské Americe postrádajících zprávy o osudu svých blízkých. Skupina států, mezi nimi i ČR², se ujala zpracování návrhu takovéto úmluvy. I když některé státy při projednávání dokumentu původně projevovaly odlišné názory, byl návrh úmluvy nakonec Valným shromážděním OSN přijat **konsenzem**.

Co tato úmluva přináší?

Především definuje sám pojem *nucené zmizení*, jako situaci, kdy jakákoli osoba je jakýmkoli způsobem zbavena svobody (vězněna, internována, zadržena atd.) orgány státu či kterýmikoli skupinami osob jednajících s jeho povolením nebo podporou či jen s jeho vědomím, přičemž je v rozporu s právem odmítáno uznání faktu zadržení, zatajován osud či místo pobytu těchto osob.

Mimořádně důležitý je fakt, že ustanovení Úmluvy budou aplikována **za všech okolností** – ať již např. stavu války, její hrozby, politické nestability či stavu vážného veřejného ohrožení, což je důležitý posun – připomeňme, že jiná lidská práva (daná např. *Mezinárodním paktem o občanských a politických právech*) jsou v podobných situacích legálně státem omezitelná (v situacích *ozbrojených konfliktů* je takovéto zmizení postižitelné z titulu rozporu s normami MHP, avšak v jiných situacích tomu tak zatím nebylo).

Dále Úmluva zavádí – analogicky jako v případě porušení MHP – povinnost státu vyšetřovat a **trestně stíhat** každé porušení zákazu nedobrovolného zmizení a za nedobrovolné mizení stanoví **odpovědnost všech**, kdož se ho dopustili nebo je nařídili a těch nadřízených, kteří nepřijali účinná opatření, ačkoli o jednání podřízených věděli nebo mohli vědět. Uplatňuje se zde zásada, že každý stát je **povinen stíhat** nucené zmizení, k němuž došlo na jeho území nebo je spáchal jeho občan a nebo pachatele **ke stíhání vydat** státu, který má na potrestání zájem (či mezinárodnímu soudu) - i to jsou zásady známé ze stíhání porušení MHP.

¹ ***International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance***

² Andorra, Argentina, Bangladéš, Belgie, Benin, Bolívie, Brazílie, Bulharsko, Burundi, Camerun, Cape Verde, Chile, Chorvatsko, Česká republika, Ekvador, Estonsko, Finsko, Francie, Gabon, Gruzie, Guinea-Bissau, Haiti, Honduras, Irsko, Island, Itálie, Jižní Afrika, Kongo, Kuba, Kypr, Lotyšsko, Lichtenštejnsko, Litva, Lucembursko, Madagaskar, Maďarsko, Malawi, Mali, Malta, Mauritius, Mexico, Monaco, Maroko, Německo, Nizozemí, Nigerie, Norsko, Panama, Paraguay, Peru, Polsko, Portugalsko, Korea, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Slovensko, Slovinsko, Španělsko, Švýcarsko, Uganda, Tanzanie a Venezuela

Rozsáhlé či systematické nedobrovolné mizení je chápáno jak **zločin proti lidskosti** se všemi důsledky dle mezinárodního práva. Úmluva také např. zavádí povinnost států vést registry osob zbavených svobody.

Na základě druhé části Úmluvy se ustaví **Výbor pro nedobrovolná zmizení**, volený smluvními stranami Úmluvy, kterému především náleží zabývat se a sledovat především stav implementace Úmluvy a podávat o tom zprávu generálnímu tajemníku OSN. Může rovněž přijímat podněty od blízkých osob ve věci údajného nedobrovolného zmizení a může

se s nimi obracet na dotčené státy (nejde-li o věc jiného mezinárodního vyšetřování). Přímo komunikovat s osobami, které by mohly být obětí nedobrovolného mizení, však může Výbor jen v těch státech, které s tím vysloví svým prohlášením souhlas (analogicky jako v případě *Mezinárodní zjišťovací komise* zavedené I. Dodatkovým protokolem k Ženevským úmluvám).

Arménské matky s fotografiemi zmizelých synů

Nová úmluva vstoupí pro své smluvní strany v platnost po dosažení počtu 20 smluvních stran.

Mezinárodní hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce se již století svou *Pátrací službou*, *Rodinnými zprávami* či návštěvami zadržených snaží nalézat a předávat informace o zmizelých. Mezinárodní výbor Červeného kříže, a rovněž Český červený kříž, proto vítá tento pokrok mezinárodního práva a doufá, že ke vstupu Úmluvy v platnost a jejímu všeobecnému přijetí dojde co nejdříve, neboť může účinně přispět k prosazení práv nejen statisíců zadržovaných osob, ale i jejich blízkých.

V Praze dne 3. ledna 2007

Dr. Marek Jukl, Ph.D.
prezident ČČK